

جلداول

المصنفی

شرح فارسی

الموطا للإمام مالك

تألیف: امام شاه ولی اللہ دہلوی
مقدمہ، تصحیح و تعلیقات: داود نارویی

سرشناسه: شاه ولی الله، احمد بن عبد الرحيم، ۱۱۱۴-۱۱۷۶ ق.

Shah Waliullah, Ahmad ibn Abdul Rahim

عنوان قراردادى: الموطا. فارسی - عربی. شرح

عنوان و نام پدیدآور: مصفى شرح فارسی موطا/ مولف: شاه ولی الله

دهلوی؛ مقدمه، تصحیح و تعلیقات: داود نارویی.

مشخصات نشر: تهران: نشر احسان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲ ج.

شابک: ۸-۷۳۶-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸؛ دوره: ۵-۷۳۷-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸؛ ج. ۱؛

۲-۷۳۸-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸؛ ج. ۲

یادداشت: فارسی - عربی.

یادداشت: ج. ۲ (چاپ اول: ۱۴۰۰) (فیا).

موضوع: مالک بن انس، ۹۳-۱۷۹ ق. الموطا -- نقد و تفسیر

موضوع: احادیث اهل سنت -- قرن ۲ ق.

شناسه افزوده: نارویی، داود، ۱۳۵۹ -، مقدمه نویس، مصحح

شناسه افزوده: مالک بن انس، ۹۳-۱۷۹ ق. الموطا. شرح

رده بندی کنگره: BP1۱۷/۵

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۱۱

شماره کتابشناسی ملی: ۷۴۰۳۱۵۳

نشر احسان

المصنفی (شرح فارسی موطا) جلد اول

مولف: امام شاه ولی الله دهلوی

مقدمه، تصحیح و تعلیقات: داود نارویی

ناشر: نشر احسان

چاپخانه: چاپ مهارت

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شابک: ۵-۷۳۷-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

شابک دوره: ۸-۷۳۶-۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

المصنفی شرح الموطا امام
مالک (مرو)

سردخسان

تهران، خیابان انقلاب، رویروی دانشگاه تهران، پاساژ

تلفن: ۶۶۹۵۴۴۰۴

فروزنده، شماره ۴۰۶.

www.nashrehsan.com

سخن مصحح

۶۱.....	[التزام صحت حدیث]	۲۳.....	امام دهلوی؛ روزگار، زندگی و اندیشه‌اش
۶۲.....	[شهرت مؤطاً]	۲۳.....	روزگار
۶۳.....	[مقبولیت]	۲۴.....	زندگی
۶۳.....	[ترتیب و استیعاب]	۲۵.....	نیاکان
۶۵.....	[شعر سعدون در مدح موطاً]	۲۷.....	شیخ رفیع‌الدین محمد
۶۷.....	[تنها راه اجتهاد]	۲۸.....	شیخ محمد پهلوتی جد مادری امام دهلوی
۶۷.....	[اجتهاد فرض بالكفایه است]	۲۸.....	ابوالرضا محمد عم امام دهلوی
۶۸.....	[روش نگارش شرح]	۳۰.....	شیخ عبدالرحیم دهلوی
۶۸.....	[اصول فقه امام مالک]	۳۲.....	امام ولی‌الله دهلوی
۷۰.....	[سند روایات مالک از صحابه]	۳۴.....	سفر به حجاز
۷۲.....	[احوال رجال اسانید]	۳۶.....	تدریس
۷۷.....	[فرق محدث و مجتهد]	۳۶.....	آثار و کتاب‌ها
۷۸.....	[تحدید الفاظ]	۳۸.....	اندیشه‌های شاه ولی‌الله
۷۸.....	[تعیین رکن و شرط]	۴۰.....	نگاه عقلانی به شریعت
۷۹.....	[استقراء نصوص]	۴۱.....	حدیث و فقه
۷۹.....	[معرفت علی حکم]	۴۵.....	موطاً امام مالک

سند مؤلف

کتاب الصلاة

دیباچه

۸۷.....	باب ۱- الصلوات الخمس	۵۰.....	فقه شافعی
۸۸.....	باب ۲- در بیان واجب شدن وضو و غسل و تیمم	۵۰.....	فقه حنبلی
۸۹.....	مسأله: چهار رکن وضو	۵۱.....	فقه مالکی
۸۹.....	مسأله: نیت	۵۱.....	معرفی نسخ
۹۰.....	مسأله: حد غسل	۵۳.....	روش کار
۹۰.....	مسأله: حد وجه طولاً		
۹۰.....	مسأله: غسل یتین تا مرفقین	۵۶.....	[اهمیت موطاً]
۹۱.....	مسأله: پرسش و پاسخ	۵۶.....	[مالک از نگاه دیگران]
۹۱.....	مسأله: اقل فرض مسح	۵۹.....	[شرح حال]

فهرست مطالب

مسأله: وظیفه رجلین.....	۹۱	مسأله: غسل ذکر.....	۱۰۰
مسأله: وان كنتم جنباً.....	۹۱	باب ۵- از رخصت در ترك وضو به سبب خروج ودی.....	۱۰۰
مسأله: مادهی جُنُب.....	۹۲	باب ۶- واجب است وضو بر کسی که خواب کرد پهلوی	
مسأله: محتلم.....	۹۲	زده.....	۱۰۱
مسأله: اطهار.....	۹۲	مسأله: علت نقض نوم.....	۱۰۲
مسأله: وان كنتم مرضی.....	۹۲	مسأله: تنقیح نوم قاعداً.....	۱۰۲
مسأله: اسباب عدول از وضو و غسل به تیمم.....	۹۲	باب ۷- واجب می شود وضو به سبب دست رسانیدن به	
مسأله: أو علی سفر.....	۹۳	فرج.....	۱۰۲
مسأله: أو جاء احد منكم من الغائط.....	۹۳	باب ۸- حکم وضو از قبله‌ی زن و دست رسانیدن مرد به	
مسأله: نواقص وضو و تیمم.....	۹۴	زن.....	۱۰۵
مسأله: ارتفاع سبب ضروری.....	۹۴	باب ۹- بیان حکم وضو به سبب قیء.....	۱۰۶
مسأله: أو لا مستم النساء.....	۹۴	باب ۱۰- بیان حکم وضو از خونی که از بینی سیلان	
مسأله: فلم تجدوا ماءً.....	۹۵	کند.....	۱۰۷
مسأله: عدم وجدان ماء به سبب فقد آلهی استسقاء.....	۹۵	باب ۱۱- بیان ترك کردن وضو از چیزی که رسید آن را	
مسأله: وجدان ماء مختلف است.....	۹۵	آتش.....	۱۰۹
مسأله: تعریف آب.....	۹۵	باب ۱۲- در بیان چیزی که واجب نمی شود وضو از	
مسأله: نیبذ، ماء نیست.....	۹۶	استعمال آن.....	۱۱۲
مسأله: طهارت آب.....	۹۶	باب ۱۳- تکلیف می کند برای استنجاء سه سنگ.....	۱۱۲
مسأله: صفت تیمم.....	۹۶	مسأله: واجب است ازاله‌ی نجاست.....	۱۱۲
مسأله: صعیداً طیباً.....	۹۷	مسأله: ذکر حَجَر.....	۱۱۳
مسأله: فامسحوا بوجوهکم.....	۹۷	مسأله: سنگ استنجا.....	۱۱۳
مسأله: مِنْهُ.....	۹۷	مسأله: شرط انتقای حَجَر.....	۱۱۳
مسأله: ضربة وضو برتان.....	۹۷	مسأله: استنجا با سه سنگ.....	۱۱۳
مسأله: تیمم، طهارت ضروری یا مطلقه.....	۹۷	باب ۱۴- مستحب است استعمال عدد وتر در استنجا.....	۱۱۴
مسأله: ما يُریدُ الله.....	۹۸	مسأله: نهی از تخلی.....	۱۱۴
باب ۳- در بیان فضیلت وضو.....	۹۸	باب ۱۵- مستحب است استنجا به آب از غیر وجوب.....	۱۱۴
باب ۴- واجب می شود وضو به سبب برآمدن مذی.....	۹۹	باب ۱۶- در بیان نهی از روبه‌رو نشستن به جانب قبله.....	۱۱۵
مسأله: مذی.....	۱۰۰	باب ۱۷- جایز است بول کردن ایستاده، اگر چه خلاف اولی	
مسأله: حکم مذی.....	۱۰۰	است.....	۱۱۶
مسأله: و دیگر حکم مذی.....	۱۰۰	باب ۱۸- بیان طریقه‌ی وضو.....	۱۱۷

فهرست مطالب

مسأله: تسمیه در اول وضو.....	۱۱۸
باب ۱۹- واجب است نیت کردن در وضو و غسل.....	۱۱۸
باب ۲۰- سنت است شستن هر دو دست.....	۱۱۸
باب ۲۱- مستحب است آب در بینی رسانیدن.....	۱۱۹
مسأله: مبالغه در مضمه و استنشاق.....	۱۱۹
باب ۲۲- مسنون است مسواک کردن.....	۱۱۹
مسأله: تنقیح مسواک.....	۱۲۰
مسأله: مسواک به عرض.....	۱۲۰
باب ۲۳- واجب است رعایت ترتیب در وضو.....	۱۲۰
باب ۲۴- مستحب است مسح کردن دو گوش به آب.....	۱۲۰
باب ۲۵- کفایت نمی کند مسح بر عمامه و میغیر تا آن که.....	۱۲۱
مسأله: مسح بر ناصیه.....	۱۲۱
باب ۲۶- بیان استحباب زیاده از قدر مفروض شستن پیشانی.....	۱۲۲
باب ۲۷- در بیان اکمال وضو و تأکید شستن هر دو پا.....	۱۲۲
باب ۲۸- جایز است مسح بر موزه ها.....	۱۲۲
مسأله: حد خف.....	۱۲۴
باب ۲۹- شرط است در مسح کردن بر دو موزه.....	۱۲۴
باب ۳۰- بیان طریق مسح بر هر دو موزه.....	۱۲۶
مسأله: حدیث حضرت مرتضی علی.....	۱۲۷
مسأله: کفایت سمای مسح بر اعدادی خف.....	۱۲۷
باب ۳۱- چون بگذرد موضع ختنه ی مرد از موضع ختنه ی زن.....	۱۲۷
مسأله: وجوب غسل با قضای سفوت.....	۱۲۹
باب ۳۲- وقتی که کسی محتلم شود و دریابد تری را، غسل بکند.....	۱۲۹
مسأله: از حضرت عمر در وجوب غسل.....	۱۳۰
مسأله: تنقیح احتلام و یافتن بلل.....	۱۳۰
مسأله: تمییز در میان منی و مذی و ودی.....	۱۳۰
مسأله: طهارت منی آدم.....	۱۳۱
مسأله: نضح محل نجاست.....	۱۳۱
مسأله: اقل غسل.....	۱۳۱
مسأله: سنن غسل.....	۱۳۱
مسأله: حدیث اکبر.....	۱۳۲
باب ۳۳- چون فراموش کند جنب پس نماز گزارد.....	۱۳۲
باب ۳۴- چون ببیند در جامه ی خود اثر احتلام.....	۱۳۳
باب ۳۵- چون ببیند زن مانند آن چه می بیند مرد.....	۱۳۴
باب ۳۶- به چه وضع باید کرد غسل.....	۱۳۴
باب ۳۷- چون اراده کند جنب که به خواب رود.....	۱۳۶
باب ۳۸- باک نیست به عرق جنب.....	۱۳۷
باب ۳۹- مساس نکند مصحف را کسی که بی وضو باشد.....	۱۳۷
باب ۴۰- جایز است خواندن قرآن از بر.....	۱۳۷
باب ۴۱- در بیان مقدار آب غسل.....	۱۳۸
باب ۴۲- آب دریای شور پاک کننده است.....	۱۳۸
باب ۴۳- حوض ها نجس نمی شود به آب خوردن جانوران در بنده.....	۱۳۹
باب ۴۴- در بیان جایز بودن وضو با زنان.....	۱۴۲
باب ۴۵- چون مخفی شود زن حیاض یا جنب به آبی.....	۱۴۲
باب ۴۶- پس خورده ی گربه پاک است.....	۱۴۲
باب ۴۷- پس خورده ی سگ ناپاک است.....	۱۴۴
مسأله: تنقیح ولغ کلب.....	۱۴۴
باب ۴۸- چگونه شسته شود خون حیض.....	۱۴۵
مسأله: نجاست عینی.....	۱۴۵
باب ۴۹- بول چون برسد به زمین.....	۱۴۵
باب ۵۰- پاک می شود جامه از بول طفلی.....	۱۴۶
مسأله: معنی.....	۱۴۷
مسأله: بول صبی و صبیّه.....	۱۴۷
باب ۵۱- گل راه عام که به یقین دانسته شود ناپاکی آن.....	۱۴۷

باب ۶۹- هر که دریافت یک رکعت از نماز صبح..... ۱۶۸	مسأله: طین شارع..... ۱۴۸
باب ۷۰- در بیان جمع کردن در میان ظهر و عصر... ۱۷۰	باب ۵۲- در بیان سبب نازل شدن تیمم..... ۱۴۸
باب ۷۱- هر که به خواب رود ذاهل شده از نمازی... ۱۷۲	باب ۵۳- در بیان کیفیت تیمم..... ۱۴۹
باب ۷۲- آیا هست بی هوش را حکم خواب؟..... ۱۷۳	باب ۵۴- چون نیابد آب را در وطن خود، تیمم کند و نماز گزارد..... ۱۵۰
باب ۷۳- نماز وسطی کدام نماز است؟..... ۱۷۴	باب ۵۵- تیمم کننده چون بیابد آب را..... ۱۵۱
باب ۷۴- در بیان فضیلت نماز صبح و نماز عصر..... ۱۷۵	باب ۵۶- تیمم کند برای هر نماز..... ۱۵۱
باب ۷۵- در بیان مشروع شدن اذان..... ۱۷۶	باب ۵۷- کسی که تیمم کرد، پس یافت آب را..... ۱۵۲
باب ۷۶- در بیان فضیلت اذان..... ۱۷۷	باب ۵۸- حیض بازماند از نماز..... ۱۵۲
باب ۷۷- در بیان کیفیت بانگ نماز و اقامت..... ۱۷۸	باب ۵۹- زردی و کدورت در ایام حیض، در حکم حیض است..... ۱۵۲
باب ۷۸- مستحب بودن کلمه‌ی «الصلاة خیر من النوم» در اذان صبح..... ۱۷۸	باب ۶۰- نظر نکند زن حیض در شب به پارچه‌ای... ۱۵۳
باب ۷۹- کسی که نماز گزارد در خانه‌ی خود با جماعت..... ۱۷۹	باب ۶۱- خونی که حامله می‌بیند در حکم حیض است ۱۵۴
باب ۸۰- در فضیلت بلند کردن آواز در اذان..... ۱۷۹	باب ۶۲- مستحاضه نماز گزارد و روزه دارد و وضو کند ۱۵۵
باب ۸۱- بگوید شنونده‌ی اذان مانند آن چه می‌گوید مؤذن ۱۸۰	مسأله: شناخت استحاض..... ۱۵۷
باب ۸۲- دعا کردن به خیر دنیا و آخرت بعد از اذان... ۱۸۰	مسأله: اقل سن حیض..... ۱۵۷
باب ۸۳- در بیان اذان گفتن برای نماز در وقت سحر ۱۸۱	باب ۶۳- نمازهای پنج‌گانه زایل می‌کند صغیری را که..... ۱۵۷
باب ۸۴- مستحب است مسافر را که اذان گوید از غیر تأکید..... ۱۸۱	مسأله: وجوب نماز..... ۱۵۸
باب ۸۵- مستحب است منفرد را در بیابان که اذان بگوید..... ۱۸۱	مسأله: امر اطفال به نماز از جانب ولی..... ۱۵۸
باب ۸۶- در بیان اقامت گفتن برای نماز فوت شده.. ۱۸۲	باب ۶۴- فرود آمدن جبریل و معین ساختن او اوقات نماز را..... ۱۵۸
مسأله: اذان و اقامت برای نماز قضا..... ۱۸۲	باب ۶۵- اوقاتی که مستحب است در آن ادای نمازهای پنج‌گانه..... ۱۵۹
باب ۸۷- در بیان فرضیت رو آوردن به جانب کعبه در نماز..... ۱۸۲	باب ۶۶- در بیان استحباب داخل کردن ظهر را در وقت سردی..... ۱۶۴
باب ۸۸- قبله‌ی کسی که دور است از مکه، طرف قبله است..... ۱۸۴	مسأله: تخصیص..... ۱۶۵
مسأله: طلب معرفت کعبه..... ۱۸۴	باب ۶۷- در بیان دانستن اواخر وقت نمازها..... ۱۶۵
مسأله: آسهل طریق معرفت قبله..... ۱۸۴	باب ۶۸- مکروه است به خواب رفتن پیش از خواندن نماز عشا..... ۱۶۷

امام ولی الله دهلوی؛ روزگار، زندگی و اندیشه اش

روزگار

حیات امام ولی الله دهلوی^۱ (۱۱۷۶-۱۱۱۴ هـ) در سده‌ی دوازدهم هجری قمری با فرمانروایی مغولان بر شبه قاره‌ی هند هم‌روزگار بود. ظهیرالدین محمد بابر گورکانی (۹۳۹-۸۸۸ هـ) پس از براندازی سلسله‌ی لودهی‌ها در سده‌ی دهم هجری و قتل آخرین پادشاه آن، ابراهیم لودهی به دست ظهیرالدین، در سال ۹۳۲ هـ سلسله‌ی مغولان را پایه‌گذاری کرد.

زمان تولد امام دهلوی، آخرین سال‌های فرمانروای مقتدر مغول، اورنگ زیب عالمگیر سپری می‌شدند. امام دهلوی تنها چهار سال داشت که اورنگ دیده از جهان فروبست (۱۱۱۸ هـ). گفته می‌شود که اورنگ زیب پس از اشوکا، فرمانروای بزرگ هند، وسیع‌ترین قلمرو فرمانروایی را تحت

فرمان خود داشت که از غزنه تا شتاگونگ و از کشمیر تا کرناٹک را شامل می‌شد. اورنگ زیب در عین حال که زندگی ساده و پارسامنشانه‌ای داشت، در حکومت‌داری و مدیریت و قدرت اراده، انسانی کم‌نظیر بود.

در روزگاری بود که دانشنامه‌ی فقهی معروف به نام «فتاوی عالمگیر» یا «فتاوی هندی» به همت جمعی از عالمان و فقه‌های حنفی تدوین شد. علامه عبدالرحیم دهلوی، پدر امام دهلوی در زمره‌ی هیأت تدوین‌کننده‌ی این اثر قرار داشت.

جانشینان اورنگ زیب، افرادی بی‌کفایت، خوش‌گذران، بی‌اراده و متکی به وزرا و فرماندهان خود بودند. در حیات امام دهلوی از ۱۱۱۴ هـ تا ۱۱۷۶ هـ قیامده تن از جانشینان اورنگ زیب به قدرت رسیدند. در این بین، سلطان معزالدین جهاندار تنها ده ماه توانست حکومت کند. برخی از آنان چند ماه و برخی دیگر تنها چند روز در قدرت باقی ماندند.

۱. بخش «روزگار» به اختصار از کتاب رجال الفكر و الدعوة، ج ۴، ص ۴۱۷ به بعد اثر امام ابوالحسن علی حسینی ندوی اقتباس شده است.